

TRANSFORMĂRILE ECONOMICO-SOCIALE ȘI INSTITUȚIONALIZATE PRESUPUSE DE FENOMENUL INTEGRĂRII ECONOMICE

Prep. univ. drd. Gavrilă – Paven Ionela - Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, e-mail: Ionelapaven@yahoo.com

Rezumat:

The Rome Treatee was the base for the economical integration, signed in 1957. Realizing a complete unit of the economic and monetary policy was the greatest success of the European project.

Bazele integrării economice au fost puse de Tratatul de la Roma, încheiat în 1957. Realizarea unității economice și monetare presupuse de integrarea economică, constituie cel mai important succes al proiectului european. Pentru realizarea integrării economice au fost necesare însă o serie de măsuri de politică economică, de transformare a structurilor economice, sociale și instituționale existente.

a) Economii derivate din producția de serie mare: sunt rezultatul unei mai mari eficiențe economice, bazată pe o dimensiune optimă a întreprinderii, ce permite costuri medii unitare mai mici și, prin aceasta, posibilitatea creșterii competitivității pe piața internațională. Economii de scară sunt posibile în anumite ramuri economice numai atunci când producția se realizează în unități de mari dimensiuni și de serie mare, sprijinite, în același timp, de un puternic avans tehnologic. Pe de altă parte, numai marile întreprinderi, generatoare de economii de scară, pot să iasă mai bine în evidență pe piețele mai ample, naționale și internaționale.

Un contraargument, care s-ar putea aduce este faptul că de economii de scară obținute în zonele de integrare beneficiază, cel puțin în faza inițială, marile întreprinderi transnaționale. Pentru Uniunea Europeană, în cea mai mare parte, aceste întreprinderi sunt nord-americane sau japoneze, care profită de dimensiunile mai mari ale pieței integrate. Pentru a putea elimina aceste neajunsuri trebuie să existe o uniune monetară, cu același cadru juridic și o piață de valori unitară, cu o deplină mobilitate a capitalurilor. Capitalurile se vor îndrepta spre acele centre financiare în care reglementările sunt favorabile investitorilor, costurile managementului riscului privind plasamentele de capital se reduc la minimum, costurile cu asigurarea și reasigurarea sunt de asemenea mult reduse pentru investitori, aceștia bucurându-se de prosperitate și confort.

Pentru a putea fi menținute avantajele comparative realizate de Uniunea Europeană, trebuie să se îmbunătățească flexibilitatea pieței muncii și să existe o politică bugetară capabilă să susțină politici armonizate de protecție și asistență socială și susținerea activității de cercetare și dezvoltare tehnologică.

b) Intensificarea concurenței în cadrul noii piețe mărite. Amplificarea dimensiunilor rezultate din procesul de integrare economică determină intensificarea concurenței. Într-o piață națională limitată, unele producții trebuie să fie realizate de către o singură unitate economică. Pe o piață comună mai largă, pot să producă mai multe unități economice, fiecare dintre ele având o dimensiune optimă, intrând în concurență între ele, cu efecte favorabile pentru consumatori: prețuri mai mici, calitate mai bună, accelerarea introducerii progresului tehnic etc.

Pe de altă parte intensificarea concurenței ca urmare a formării unei zone de integrare este urmată de o anumită cartelizare, care impune un tarif extern comun.

c) Atenuarea problemelor balanțelor de plăți prin economisirea de devize convertibile. Problemele balanțelor de plăți încep să fie considerate grave atunci când are loc reducerea rezervelor în devize convertibile. O soluție ar putea fi utilizarea mai bună a rezervelor de devize

convertibile. Un exemplu în acest sens sunt cele două proiecte economice de integrare din America Latină, atât Piața Comună Centro-Americană cu Camera de Compensare Centro-Americană, cât și Asociația Latino-Americană a Liberului Schimb, care a creat propriul său sistem de compensare.

d) Posibilitatea de a dezvolta anumite activități care nu pot fi abordate în mod eficient de anumite țări, individual, datorită limitării piețelor lor. Cooperarea și integrarea economică ne oferă numeroase exemple prin care se demonstrează faptul că acestea dau posibilitatea dezvoltării unor activități noi, mai ales în domeniul tehnologic și industrial, de mare interes la nivel național. Realizarea unor mari proiecte hidroelectrice, dezvoltarea de noi industrii, ne arată că țările mai mici nu pot dezvolta, în mod individual, asemenea activități. Pot participa efectiv la acestea, în măsură mai mare sau mică, numai dacă ele se grupează regional.

Suntem martorii, aproape de zi cu zi, a unor activități cu caracter pan-regional și, prin extindere, pan-mondial, concretizate în diverse programe regionale, continentale, și chiar mondiale, prin care scopul urmărit este acela de a se realiza, pentru comunități și omenire, în general, o mai bună gospodărire a resurselor Terrei, un climat economic și social care să susțină progresul. Aici intră comunitățile statelor din zona Europei, Forumurile cu caracter mondial, formate în zona Europei, precum: Clubul de la Roma, Clubul ecologic de la Johannesburg, Clubul celor 7, acestea fiind considerate un vârf de lance în privința dezvoltării economice transfrontaliere, a progresului, a creșterii nivelului de civilizație a diverselor zone și comunități, în general.

e) Creșterea puterii de negociere în raport cu țările terțe sau față de alte grupuri regionale. Determinarea puterii de negociere a unei țări, făcând abstracție de forța sa militară (de exemplu Rusia), se face pornind de mărimea produsului național brut, volumul comerțului exterior, capacitatea de finanțare externă etc. În mod normal, o țară are o putere de negociere în relațiile sale economice internaționale cu atât mai mare, cu cât aceste mărimi sunt mai mari. Puterea de negociere în relațiile internaționale crește mai mult decât proporțional comparativ cu cea rezultată din însumarea potențialelor acestora luate separat.

f) Formularea mai coerentă a politicii economice naționale. Acesta este un element ce deseori este citat atunci când se evaluează avantajele unei integrări economice. O țară, privită în mod individual, poate realiza o anumită politică economică ce pare optimă, în condițiile în care aceasta este compatibilă cu opțiunile sale unilaterale. Însă participarea la anumite organisme internaționale precum FMI (Fondul Monetar Internațional), OMC (Organizația Mondială a Comerțului) presupune acceptarea unei anumite discipline monetare, comerciale, tarifare etc. Mai mult, integrarea economică, prin compromisurile pe care le antrenează, dar și prin riscurile ce le implică, obligă statele naționale la îmbunătățirea propriilor politici economice, precum și la realizarea de transformări importante în structurile economiilor lor.

g) Integrarea economică antrenează transformări structurale, întrucât diferențele dintre diferitele zone ale spațiului economic integrat devin mai vizibile și treptat mai insuportabile. Popoarele respective și reprezentanții lor politici vor lua la cunoștință mai bine aceste realități. Promovarea de transformări structurale va crea posibilitatea unei industrializări mai competitive a acestor economii. La rândul său, industrializarea nu va fi posibilă fără un sector agricol care să garanteze aprovizionarea populației cu alimente la un cost corespunzător. De asemenea, pentru aceste țări se impun transformări structurale și în alte domenii precum cel fiscal, de credit, educațional, al administrației publice etc. În condițiile unei concurențe în creștere în zona integrată, statele membre mai puțin dezvoltate vor trebui să acționeze în direcția unor transformări structurale, în așa fel încât treptat să reducă decalajele ce le separă de țările mai avansate. În caz contrar, mecanismele integratoare vor acționa de la sine, antrenând menținerea sau chiar creșterea discrepanțelor dintre zonele componente. Nu întotdeauna integrarea este avantajoasă pentru toată lumea. Așa cum aprecia Fr. Perroux, „s-ar putea foarte bine ca integrarea să opereze în beneficiul unui spațiu integrat relativ puternic și activ și în detrimentul unui spațiu integrat relativ slab și

pasiv”¹. Prin urmare, integrarea economică trebuie însoțită de politici de intervenții structurale ale statelor membre.

h) Posibilitatea de a obține, pe baza unui rapid proces de integrare, o accelerare a dezvoltării economice și a unui nivel mai ridicat de utilizare a factorilor de producție. Cea mai bună probă a integrării este dacă aceasta accelerează sau nu dezvoltarea economică (nu numai creșterea economică). Pentru Europa postbelică, criticii integrării economice din anii '60 susțineau teza conform căreia „integrarea economică în Europa a fost posibilă datorită faptului că începutul său coincide cu o excelentă fază conjuncturală”². Pentru susținătorii procesului integraționist european, din contră, integrarea economică a contribuit la accelerarea dezvoltării economice europene, fără Comunitatea Europeană efectele recesiunii ar fi fost și mai puternice, întrucât, așa cum aprecia M. Bye, a integra un ansamblu economic înseamnă „a face cât mai compatibile planurile centrelor de decizie ce-l compun”. Această integrare „orientată de o autoritate sau un ansamblu de autorități presupune politici comunitare în domeniul agricol, energetic, monetar, comercial etc. cu efecte asupra dezvoltării economice”³.

Un număr mare de analiști prevăd o continuă diminuare a capacităților diverselor state sociale din Europa și eventuala convergență a diverselor sisteme existente către un model minimal unic. Există și unele păreri care afirmă că integrarea economică regională în cadrul Uniunii Europene impune o și mai mare constrângere asupra prevederilor generoase ale statului social european, datorită creșterii competiției o dată cu crearea pieței unice și uniunii monetare. Principalul argument îl constituie apariția fenomenului de „dumping social” prin competiția între regimuri și care, o dată cu lărgirea Uniunii, va accentua procesul de „deregulare competitivă”.

Se poate vorbi și de „o integrare negativă”, acest fenomen putând fi controlat printr-o serie de măsuri radicale, precum anularea statutului constituțional al legii europene a competiției, prin scoaterea sa din tratat, repoliticizând deciziile în acest domeniu prin transferarea lor la nivelul Consiliului și al Parlamentului. Pe de altă parte, economiile naționale sunt deja într-o mare măsură expuse competiției transnaționale, capitalul fiind foarte mobil în întregul sistem economic internațional, iar firmele fiind libere să-și realoce producția în spațiul Uniunii Europene și nu numai. Prin urmare, orice încercare a guvernelor sau mișcărilor sindicale de a inversa, la nivel național, efectele negative, atât asupra competitivității firmelor, cât și asupra beneficiilor sociale ale angajaților, ar fi în mare măsură sortită eșecului.

Acest gen de argument, care descrie logica procesului integraționist ca o „reacție în lanț” (spill-over) – integrarea într-un domeniu-cheie, în acest caz cel economic – creează situații ce impun cooperarea în alte domenii, aici cel social – se înscrie în cadrul teoriei neo-funcționaliste. Din perspectiva acesteia, statele care se integrează își pierd într-o măsură relativ mare autonomia în ceea ce privește capacitatea de a controla procesul integraționist o dată lansat. Dinamica integrării tinde în timp să devină din ce în ce mai influențată de diverși actori, alții decât guvernele naționale, care au interese specifice în diversele aspecte ale integrării și care, la un moment dat, își vor transfera interesele și loialitatea către noile instituții supranaționale care se formează.

Din această perspectivă, evoluția politicii sociale în cadrul Uniunii Europene apare ca dependentă de evoluția integrării economice și de diversele grupuri de interese la care aceasta dă naștere, precum și de raportul de forțe dintre ele. Hantrais oferă o astfel de interpretare: „Se poate susține că, în absența unui angajament formal, asumat prin tratat, al unui rol intervenționist bine definit, politica socială europeană nu s-a dezvoltat mai mult deoarece, în afara cazului muncitorilor migranți, Uniunea nu a avut neapărat nevoie de o politică socială proprie... Dacă în viitor șansele de viață ale europenilor vor fi din ce în ce mai mult determinate de integrarea economică și uniunea politică, dezvoltarea unei politici sociale europene, într-o formă sau alta, devine inevitabilă”.

¹ Perroux Fr., *L'integration et l'echec de la theorie traditionnelles des echanges extereurs*, Economie appliquee, vol. 21, nr. 2, 1968, pag. 386.

² Tamames R., op. cit., pag. 203.

³ Bye M., *Relations economiques internationales*, Dalloz, Paris, 1965, pag. 404-405.

Liebfried și Pierson confirmă o astfel de viziune când vorbesc de „distribuția nefavorabilă dezvoltării unei politici sociale comunitare de putere între grupurile de interes”. Astfel, arată aceștia, până acum impactul forțelor sindicale a fost puternic limitat de dificultățile de organizare la nivelul Uniunii, ca și de profundele conflicte de interes, între regiunile cu nivel ridicat și regiunile cu nivel scăzut de salarizare, care uneori au condus la formarea de noi alianțe interclase. În schimb, puterea capitalului a crescut considerabil, nu în ultimul rând datorită creșterii mobilității capitalului în cadrul Uniunii Europene, cât și în spațiul Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE). De unde rezultă că dezvoltarea politicii sociale comunitare va depinde în mare măsură și de capacitatea de organizare a unui dialog social la nivelul Uniunii, care să corespundă și eventual să înlocuiască cele existente la nivel național.

BIBLIOGRAFIE:

1. Andreescu, G., Severin, A., Un concept românesc al Europei federale, Editura Economică, București, 2000.
2. Bela Balassa, Towards a Theory of Economic Integration, Homewood Illinois, Irwin, 1961.
3. Bye M., Relations économiques internationales, Dalloz, Paris, 1965
4. Ciucur D., Gavrilă I., Popescu C-tin, Economie, Editura Tribuna Economică, București, 2004.
5. Diaconița Ioan, Rotilă Aristița, România și integrarea economică europeană, Editura Alma Mater, Bacău, 2004
6. Ignat I., Uniunea Europeană – de la Piața comună la moneda unică, Editura Economică, București, 2002.
7. Laffan B., O'Donnell R. and Smith M., The Political Economy of Globalization, Macmillan Press Ltd., USA, 2000.
8. Miron D., Economia Uniunii Europene, Editura Luceafărul, București, 2004.
9. Miron D., Stabilitate și convergență în condițiile lansării monedei unice europene, în Relansarea creșterii economice în România, Editura Economică, București, 2000.
10. Polacheck S.W., 1980, Conflicts and Trade, Journal of Conflict Resolution, vol. 24.
11. Potec Lia, Mohan Emilia, O soluție pentru România: adaptarea proactivă..., Editura Economică, București, 2001.